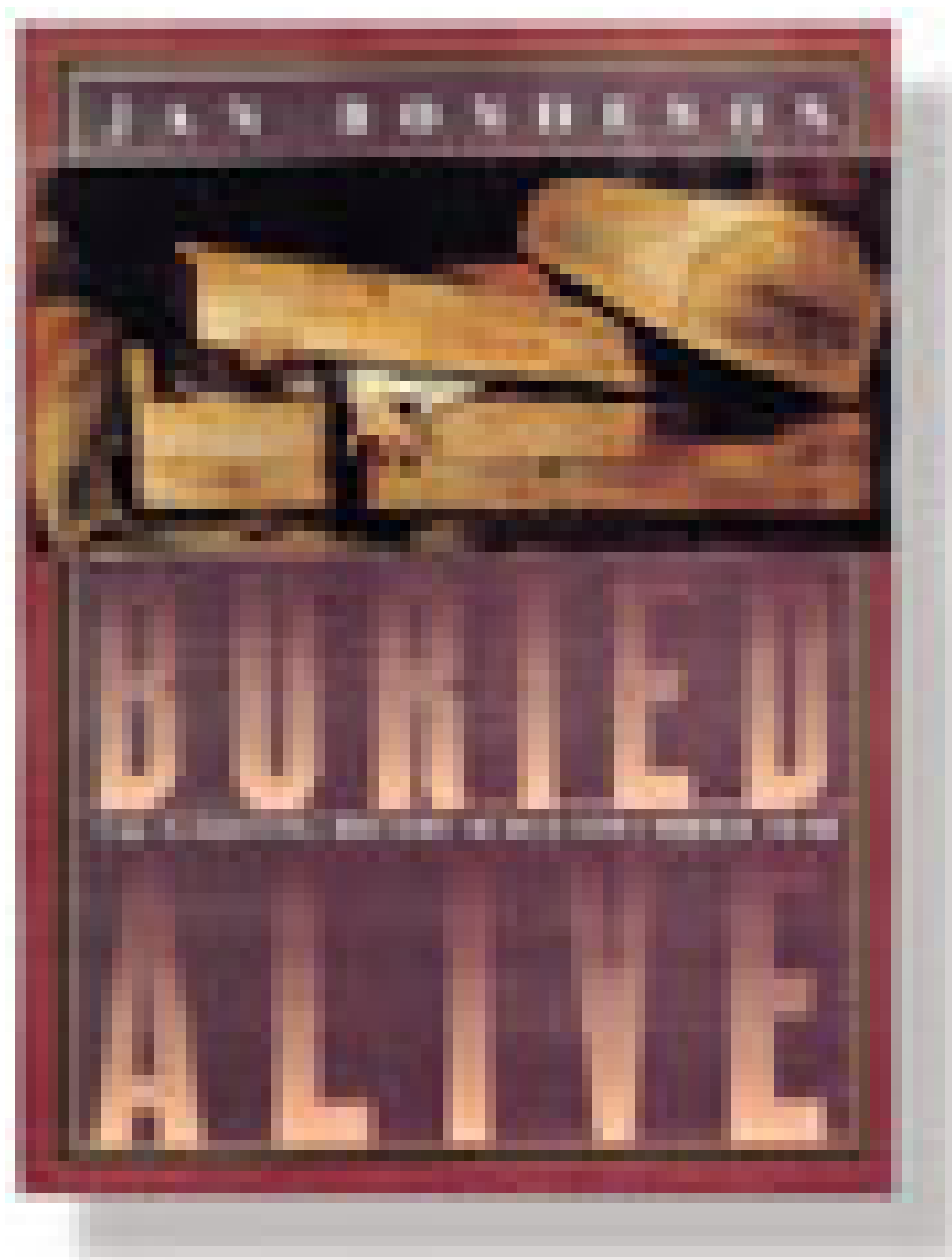

En grøsser "fra virkeligheten"

BOKOVERSIKT

Tror du på spøkelser?

Det gjorde ikke den rike brygger William Blunden heller, iallfall ikke før hans kone døde i Basingstoke, England. For et par dager etter begravelsen kunne han nemlig høre skrik fra hennes grav. Man våget først ikke å åpne denne, men etter lange diskusjoner ble det omsider gjort, og det ble da fastslått at madam Blunden hadde fått skader som ble oppfattet som selvpåført og som tydelig viste at hun hadde vært i live da man begravet henne. Dessverre kom redningen for sent.

Denne boken tar opp et tema som for oss virker en smule uaktuelt, men som for fortidens mennesker var alvorlig og reelt nok: redselen for å bli levende begravet. I eldre tider hadde man et annet syn på smitte, og man antok at dårlig luft hadde betydning for helsen. Følgelig sørget man for å få de døde i jorden så hurtig som mulig, helst innen 12 timer, da man anså dem for å være potensielle sykdomsspredere.

At man på den måten kunne komme til å gravlegge folk som ennå ikke var riktig døde, kan man kanskje forstå, men at dette skulle ha hatt slike dimensjoner som denne boken vitner om, har iallfall vært ukjent for anmelderen.

Forfatteren har et nordisk klingende navn, men presenteres på bokens omslag som professor i eksperimentell medisin ved universitetet i Wales – forhåpentlig ikke i det samme emne han skriver om. Han er ellers kjent som en fremtredende cellebiolog fra Lund. Skal man tro hans litteraturliste, må han ha en spesiell forkjærlighet for medisinske kuriosa av den mer groteske sorten.

Foruten å gi mange eksempler på hvordan mennesker i tidligere tider altfor raskt kom i jorden, gir boken oss samtidig et innblikk i hvordan samfunnet forsøkte å forene hygiene med sikkerhet. Ganske visst kan det forundre oss at ikke de ”sikre” dødsteget (likflekke, dødsstivhet, etc.) den gang ble vektlagt i sterkere grad, men vi skal være klar over at dette noen ganger kan være vanskelig å bedømme, og at det selv i dag kan forekomme tvilstilfeller i den første tiden (1).

Følgelig ble gravlegging mindre enn 48 timer etter døden forbudt. Dessuten ble det bygd likhus i mange av Europas storbyer, især i Tyskland, ofte med kompliserte alarmsystemer, slik at eventuelle skinndøde personer kunne melde fra om sin vanskelige. Oppsiktsvekkende nok ble det flere steder rapportert om ca. 0,5 % av slike tilfeller.

Boken gir tallrike eksempler på at mennesker ble begravet i levende live, faktisk helt opp til vår egen tid – og at noen få overlevde. Den kan sies å være en ganske spennende ”grøsser” på sitt vis. Men den anbefales også som en interessant kavalkade over Europas syn på hygiene og myndighetenes økende bekymring over helsetilstanden i storbyene, noe som faktisk gav støtet til at kremasjoner ble innført ved begynnelsen av 1900-tallet som et alternativ til vanlige begravelser.

PerHolck

Anatomisk institutt

Universitetet i Oslo

LITTERATUR

1. Schirmer H. Skinndøden. Folketro og realitet. Tidsskr Nor Lægeforen 1974; 94: 2135 – 9.

Publisert: 30. juni 2001. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 10. september 2026.